

Бүгү чурттарның пролетарийлери. каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Сөвөдиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 123-124 (11323)

1982 чылдың май 27, четверг

1925 чылда
үндөөлөттүгө

Өрттө 6 кн.

ТРАНСПОРТ КОРАБАЛИНИҢ ТУДУШКАНЫ СЭТА-ның дыңнады

1982 чылдың май 25-те Москваным-биле 11 мая 57 минутта орбитада «Салют-7» — «Союз Т-5» башкармалыгы комплексе-биле чүктүп автоматтыг «Прогресс-13» станцияны тудуштурууга боттандырып чоруткан.

Космос аппараттарының бот-боттарын далай тыяларын, чоокшудажырын болган тудуштурууга ужурушкун башкарат төптөн команданы баулар болган корабльди автоматиказынын дузазы-биле күөстөткен. Корабльдериниң шуут чоокшудажыктык болган тудуштуруу орбита-ның эртем-шпичиле комплексиниң экинчи космонавтылар Березовой болган Лебедев олар контролдулар. Чүк корабльни станцияга оон агрегат чартынын

тааламга тудуштурган. «Прогресс-13» корабль орбитада станцияны каттышкан шпичилериниң ортулар чүктүлдү, эртем шпичилериниң кылды болган экипажны амырал хандырылганын херексээр дериг-херексөөлөр, аппараттарын, материалдарын, а оон ишкан почтаны апарган.

Экипажны дыңнаатканы болган телеметриял медийин түңнелерин баулар амырал, эртем-шпичилер «Салют-7» — «Союз Т-5» — «Прогресс-13» комплексиниң шпичиле сөктөмалары чогулчалыг амырал турар.

Космонавтылар Анатолий Березовойну болган Валентин Лебедевниң кадмыны байдалы эки.

АРАЗЫНДА ЧАРЫШПЫШААН

Алдым - Ишкениң уугу адыры Алдым-Каргал хеминиң каа-чараш бойдуу погарарын, чае боудуун эргезинде кирген. Бо хеминиң Өртең-Армде черде каларчы Болат-оол Борбакович Ооржак чагалган турар. Оон кодамында өшкү оолданышкы адаткалган.

Сырый эрип садыт, чодансымаар дурт-сыныт, даады-ла, каттыра калган оор чазын аякы-чанын бо малчын ам он амыт тылдарда инитиниң малын каран кызыл малдан, оон баш сапын астырп келген. Оон азында дуржулга-

лыг сакмачылар Ондар Бора, Сат Седен-оол база өгүлдө ээзи Надежда Ооржак хой алайларын очкаменди естүрүп туралар. Эрткен чылдын 100 өшкүгө оонаштыр 90 анайын камгалап естүргөн. Бо чылдын оон-даа бедик көргүзүп чедин алырын планнап турар.

Өртең-Армда чаа калканы, бажыны болган анай калканы Б. Ооржак боду тудуу алган.

Болат-оол Борбакович кожазы малчын Түлүш Нам-оол-биле чарыштыг амырал турар. Ылчаарга Түлүш Нам-оол эртен чылдын 100 өшкүгө оонаш-

тыр 100 анайын камгалап, естүргөн. мурнакчыларын одуруунга кирген. Оо бо чылдын оон-даа бедик көргүзүп чедин алырын хулаңгөн. Түлүш Нам-оол-ду кодамында өшкү оолданышкы база-ла доостуу турар. Найм-даа кодамында малдын денгизде эки. Чарыштыг малчылар оон бир беш чылдын наагы чылдында улам кызыл-амай амырал, ССР-ниң 60 чыл оон төлөстүп уткуур дөш чүктүлдүгү туралар.

С. ТЮЛЮШ.
Чөөн-Хемчик район.
«Сут-Хөл» совхозун Ишкени салгыры.

КЫСКА ХУУСААДА

«Тилеке» совхозун таракчылар бо чакы хуу амыралын, ооржак-шпичилер чорудуу турар. Таракчы шпичилер хой-даа болза, чаштыралыг кыска хуусаада бедик арготехниктиң байдалы эртенер дөш бар арга-курамын доруу-биле амырал турар. Механизаторларын, еске-даа ажал-шпичилерин ортуузда социалист чарышты калбартап. Сөөлү

беш хуука чарышка бир-ле элөөдөн. Кызыл-оол Бадм-Хө, ийги элөөдөн Кызыл-оол Ооржак олар үренип чаштыралыг нормалы ыракт ажал күөстөт. тергилдөөлөр. Оон ышкан Дадар-оол Куулар, Ангыр-оол Тумат, Саар-оол Сундуй, Николай Ондар олар база бедик көргүзүлери чедин ап, шпичилер калбар.

Совхозун төп шаңылап

үрениш Эчмейма Ондар, Оттада Седен-оол, Орлан-оол Ооржак, Дадар-оол Монгуш дөш еске-даа саадал чок чүдүрүп чорудуу туралар. Эдикти мастерлер Көк-оол Ондар биле Чек-оол Ондар сезон эгеленден бээр-ле ас сепкилдиг амырал, эш-өөрүгө мактадын келгенер.

Э. ТЕЖИТ.
Кызыл район.

ЧЕДИИШКИННЕРИВИС МЫНДЫГ

Чадананың мыйш ажал-агым тургустунган-ла херектеринге мыйш кезер черлерин тускайлап айттып бээр, арга-арыгын өрттен камгалап, мыйш тарып естүр ажалдарын кылып чорудуп келген. Дагалар, шыналарын, хемнер, халдарын кескилар оон деисказында Чадананың, Сут-Хөлдү, Өвүрүн лесничестволары бар.

Ажал-агымны күчүзү чыл келген тудуу улгадып, шпичилер кирип орар. Оон тодар-дай чижээ — чымыртыла гарып естүр ажал-агым 1980 чылда Сут-Хөл лесничестволу-га баштайгы сайыралын эгелээ. Оон бээр-ле ол үлөтүл ам үнүш ила турмуш, боудуна ажууду чыл санымда Жерин келген.

Бистин коллективни социалист хулаңгезин, планын даалгаларын күөстөт дөш чымыр-амай амырал, чамдык чедик-шпичилерин чедип ал келген. Эрткен чылдын мыйш тарып одуруунун даалгалы 100 хуу, култура-амыралы болган чоңуун херексээр бараанларын бугурунниң планы 102 болган 109,6 хуу күөстөткен. Планын оонадалары ажал-херексээр боттандырып, бригадаларын, пестерин аразында күш-ажыгы чарышты ортоттоотуш, оон түнелерин ай, квартал санында чугаалашкан, тилекчилерин мактап, шаңал келген ийгилик болган.

Күш-ажыгын алар тугу, хулаңгез болган көргүзүлсө сабыралары — шпичилерин ажал-шпичилер чедик-шпичилерин алган-мактап, чарышты кызыл-амай ролон, дөштүн бедиктен. Оон түнелерин Чадананың, Сут-Хөлдү, Өвүрүн лесничестволары эртен чылдын хулаңгезин, оонадаларын күөстөткен. Коммунист В. Монгуш удузган мыйш илер пех он бир беш чылды баштайгы чылдында бедик бугурулуни көргүзүлсө болган коммунист күш-ажыгын бригады деп бедик атка төлөткөн болган. К. Монгушту ишкел бедик бригады, мыйш өсүртү автоматизация чолочаны Ф. Ашуров, ары азыраакчы Л. Глазкова мурнакчыларын одуруунда киргенер.

Ишкел ажал-агымны удузчулары, хой-ниги организа-цияларын калдарыны амырал чуртталгалы, култур-луг даштагылыгыне сакты салып келген. Кийн бугузу дулаал ажал-агым — азыраак мал-магалын, тараан оордотуг болуун дөш тускай малдарын амырал берип, ма-

А. ЯКОВЛЕВ,
мыйш ажал-агымны кол лесничий.

ЧАРЫШТЫҢ ТИЛЕКЧИЗИ

Хаай-оол Сүрүнович Кууларын күш-ажыгы намдары 1958 чылда Чадана АТБ-инге эгелен. Оон соонда амыралыг аялы-биле Шагалан-Арыга ажалдай берген. Оон «ЗИД-130» каралыг чүк машинаны хулаңгез алган, каппалат естөткө чокка 1980 чылда чедир амырал. Оон ам ыраак-уак рейстерге үнү, яны-бүрү чүктерин өсүртүп турар. Мурнакчы чолочаны планын ай санымда 110—120 хуу күөстөт, социалист чарышты тилекчизин боон келген. Хаай-оол Сүрүнович кожазы мергезидин чаштыралы амыралга тайылбырлап берип, оларын өсүртүп келген. Оон өрөнкчилер Маалыр-оол Хаала, Маалыр Чакым, Сергей Девек олар амырал мыйш биче сепкилдиг, төлөткү кижилер.

Ш. ДУБЕНДИ.

Соңулдаларга уткуштур

БЕЛЕКЕЛ КАЛБАРГАН

Ак-Туруга көзө Сөвөдиниң деисказында чер-чер Советтеринге соңулдаларга белеткел ажалдары хай-нышкыныг. Ында район Советинге алды, көзө Советке чээби беш соңулдалар тургускан. Ылангы агитпунктуларда соңулдалар ортуузда маса-политиктиң тайылбыр ажалы бедик денгелек тургустунган.

Ан-Туруга № 23 агитпункту хууниң негелдеегине дүрүшүлсө. Соңулдаларын соңулдаларга кылгыр-газ лоуу, алакаттарын керүштүгү кылдыр бижээш, көсүк черлерде амырал. Соңулдалар бугурун дөш, агитпунктулар чамында 45 кижилит агитколлектив амырал турар. Агитаторлар чурт-такчылыг черлерде агитвартирал чамыштыр тайылбыр ажалын калбартып турар.

Советтин деисказында бо хууниң чер-чер Советтеринге депутаттарын кандидатурин бүртүкээр бедик көргүзүлсө, күнүгү эртин турар.

С. СОТНАМ,
Улуг-Хем район.

СЭКП Төп Комитетиниң май Пленумунга «1990 чылга чедир уеде ССР-ниң аш-чөм программанын болган ону боттандырылганын хемчеглер дугайыч-та» айттырыны чугаалашкан. Пленумунуң материалдары-биле Тываның ишчилери танымал, Л. И. Брежневтин илеткилинде айттыгын чүүлдерин бугу-ну-биле деткип турар.

ЧУРУНТА: Кызыл районунуң тавунде

аш-чөм магазиннериниң № 2 салбыры-ның ажалдары (солагай талазын-дан) Н. Лобанова (директор), дагдыныкчы, ажал-агымны хөөчү П. Пахорукова ажалчы Ю. Войневич, улуг садыгы В. Рубан, анык садыгы В. Монгуш олар пленумунуң материалдарын намчуп, таны-шып турлар.

В. КАРА-САЛДЫҢ фотозу.

Мал ажилы—шалапчы фронт

Чөөн-Хемчик: чүгө куду денгелдел?

Чөөн-Хемчик — республиканың хой ажалдыг уугу райондарының бирээ. Көзө ажал-агымда бугурун турар бугу продукцияны 85,7 хууун мал ажалы эгел. а оон шпичиле чүгө хой ажалы 43,2 хууу болуу турар. 1982 чылдын январь 1-де районга 135800 ажал шөр мал санаттынын турган. Оон шпичиле төрүрү 50 хуу болуу турар. Ажал-агымлардан «Алдан-Маалыр», «Сут-Хөл» совхозтар эң-не хой шөр малдыг.

Оон бир беш чылдын баштайгы чылы — 1981 чылда район күрүгө дүк дужаар планын күөстөткен. Хойдан хуураган ажал талазы-биле мас-терлериниң саны «эрт турар» 100-тен өрг 136 чедир хуура-ганы «Алдан-Маалыр» совхозун мурнакчы малчына-ры, Социалист Күш-ажыгын Маалыры О. Ч. Дакы-Намчал, Д. А. Ооржак, «Чыраа-Бажы» совхозун малчы-ны, Социалист Күш-ажыгын Маалыры М. Д. Чола, орту-мак салгалдын малчына-ры: «Октябрь» 30 чылда совхозта — Аян-Хөл Ондар, Ша-дир Куулар, «Искра» — Кертин-оол Монгуш, «Сут-Хөл» — Поркуш-оол Сат, Дакы Ондар, анык салгал-дын малчына-ры: «Больше-вик» — Валерий Куулар, «Искра» — Валерий Хо-ва-

тыг совхоза — 5000, «Больше-вик» — 1219 баш мал кызылган. Районунуң совхозтарында мал ажалын бедик денгелек көдүрүп дөш чамдык хем чедерин ап турар-да, чедир кылдымды чүүлдер база хай. Ылангы малдын продукту-луг ордуу шоогу-ла бедик-ле турар. Оун беш чылда саар ишекке оонаштыр 1620 кг сүт саап ап турган болза, ол көргүзү 1981 чылда чүгө 1380 кг болган. Оон шпичиле СЭКП-ниң XXII съездин аты-гы, «Большевик» совхозтар бир ишекке оонаштыр 2675 — 2940 кг сүтү саап ап турган болза 1981 чылда ол ор-ла дараалында-биле 1666 бо-лан 1598 кг болган. Хой ажалында экижөө чүүлдер эшоп. Эрткен беш чылда бир хойдан ортумаа-биле 1,5 кг дүгү кырып ал-ган болза, 1981 чылда 1,8 кг болган. Ол көргүзү чаржы-турар кожазы Улуг-Хем рай-онга 2,3 кг-дан 2,5 кг чедир өскөн. Чер деисказ талазы-биле Улуг-Хем райондан ма-галы азы дорайтар чүгөш чок а ол херексээр чокку-дугу шөкү эвек. Эрткен чылдарда «Искра», «Октябрь»

30 чылда совхозтар хойдан-ла 1,7 кг. Кары Марк, СЭКП-ниң XXII съездин атыг сов-хозтар 1,9 кг дүгү кырып алган, а «Алдан-Маалыр», «Сут-Хөл» совхозтар бир хой-дан ортумаа-биле 1,1—1,2 кг дүгү кырып алган. А ангор уксаалыг өшкү 1—1,5 кг дүгү берип турар. Күргүгө дужаа турар шөр малдын ортумак дигит денгизин эрткен беш чылда 37 кг болган. А 1981 чылда 36 кг кылдыр кудулаан. Улуг-Хөмде ол көргүзү беш чылда 40 кг болган. Эрткен чылдын хуу чоңуун — саккан хоонуң дигит денгизин 45 кг болган. Чүгө «Искра», Кары Марк аттыг, «Чыраа-Бажы», СЭКП-ниң XXII съездин аты-гыг совхозтар 38-тен 40 кг денгизил хой дужааган. Эрт-кен 1981 чылда дужааган бугу шөр малдын 29 хууу орту-мантан куду күштүгү, 0,5 хууу шуут арган болган. Моон кол чылдагыны чүгө дөргө, чайгы сепмилтигил чүгүрү-биле организа-тавалыг турарында-дыр. Чамдык мал-чынар чайлагга чед берген, хоон эртенги серинде үн дүрбөс калкылап алган оу-рар, харил даа бичиг уругла

рынга өдөн догандыг дөстү-рүп хайлаар чорутар бар. Мал ажалын сайыралды-нын кол үндөзүн — уксаа-жылдыла болуу. Хой ажалы-нын уксаа талазы-биле ула-нышкылы «Сут-Хөл» биле «Алдан-Маалыр» совхозтарга тус черин бөдүүн дүгүт хойну естүрүп, а аркан ажал-агымларга нарын бол-ган чартын нарын дүгүт хойну естүрүп, «Сут-Хөл» совхозка ангор өшкүлдерин естүрүп болур.

Малдын уксаалыг болган оон продукттуг шымырын экижидер бугуручү ма-дарын шымыралдан кол ха-маажыр. Зоотехниктер, ма-лчынар уксаалыг бугуручү-лери ажал азыраакчы ко-жак кичөөгөй салып тур-ар.

Малдын уксаалыг экижиде-ринге база оон продукттуг шымырын бедиктерин тарып бооадыла улуг ужу-дуза-лыг. Ындыг турбук, район-да хойну тарып бооадыр ажал куду денгелек. Тарып бооадыла ажалы эгелдөө баштайгы үелде ажал-агым-ларын удузчуларды, зоо-техниктер, бригадирлер пуш-

туларга көп турар. А оон соонда чоорту утугунтарар.

Чөөн-Хемчик району хой ажалын хөгжүдүргө, оон баш сапын естүрүгө, про-дуктузун бедиктеринге база уз амырал бар боттуг чет-костерин чыдадырып ха-маажылап шыкты чугаалар чоокку эртен чүүлдер-де хойжуларын бедиктер айы-биле хуурадалыга бол-гулаан. Ындыг хуурадалыг СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунуң шпичилеринге-биле үш кезек черге: Шемге, Баан-Талага болган Сут-Хөлге эр-тирген. Районунуң совхозта-рында хой ажалынын байла-дынын болган ук адырын улам мый хөгжүдүргө со-рулгаларын дугайыг көдө ажал-агым эргезилин на-чалыгын Л. Б. Кара-Сал ма-галлаан. Хой ажалында бар чедиктерин илерди. Олар-ын чыдадырып ооруктарин тодарып, алдарын перспек-тивазын, ажалдагылыгын куралдарларын ажалыларын дугурушкан.

Н. ДАЖИМАН,
(«Шинин» көрр.).
Чөөн-Хемчик район.

Л. И. БРЕЖНЕВКЕ ШАҢНАЛДЫ ТЫВЫСКАНЫ

СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүү, Украинаның Ком-партиязының ТК-ның бирги секретары В. В. Шерби-ний СЭКП ТК-ның Чыгыне секретары, ССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Даргазы Л. И. Брежневке оон Совет Украинаның намыс-ла маалыр-хоорайны кайтам-чыг чедикшпичилерге бугу совет кижилер чоргалары-нын турар.

Шаңнал тыпысынын үе-зинде ажал эштер Ю. В. Анд-ропов, М. С. Горбачев, В. В. Громыко, А. А. Громыко, А. П. Кирленко, Д. А. Кунаев, А. Я. Писеко, Г. В. Романов, А. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, Г. А. Азарев, П. Н. Демичев, В. И. Долгий, Т. Я. Киселев, В. В. Кунаев, Б. Н. Пономарев, Ш. Р. Рашидов, М. С. Соломеев, Э. А. Шеварднадзе, И. В. Ка-питанов, М. В. Зиминян, К. В. Русаков олар турганар. Олар Леонид Ильич Брежневке шаңналарын дөш өзг байыр чедирип, ажал бичиг кадык-тымын, аас-кежиян, бистин хоорайны күндүлүг хама-чыны деп атты тыысканы В. В. Шербиный даянган.

Л. И. Брежнев шаңнал бо-ган ажал бедик атты тыыс-каны дөш чүктүгүн хай-ында өөрүп чедирген. Кн-евтин 1500 чыл юбилейи чур-тун шпичиле-политиктиг болган култура амыралы-ныг болган.

(СЭТА).

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ ШАҢНАЛЫ

Бистин чурттуу уаастарының ажал-агым намыралын бы-жылдарында Киев хоорайның уугу аш-хавназын, ажал-агым болган култура тургузушкунга хоорайны ажал-чы чонларын чедип алган чедикшпичилер денгеле-нишаан, база оон үндөзлөткөн тургустунган үеинде бээр 1500 чыл болган-биле холбатчы ССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиуму Киев хоорайны Уаастарың На-имралы орден-биле шаңнаан.

(СЭТА).

МОСКВАДА КЕЛГЕН

ССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунуң талазын баулар Австрия Республиканың Федералдыг президентин Р. Киршнерге албанын аял-чоруун кылып, майын 25-те Москвада келген.

Аэродромга ол президентин СЭКП ТК-ның Чыгыне сек-ретары, ССР-ниң Дээди Сөвөдиниң Президиумунун Дар-газы Л. И. Брежнев, ССР-ниң дашкы херектер министри А. А. Громыко, албанын еске-даа кижилери барып уткуан.

(СЭТА).

ӨННУКТЕРНИҢ УРАН ЧҮҮЛҮ

Болгар болган делегейин коммунист база ажалын шпичилериниң шыгалган ажалдагыны Г. Димитровун төртүтүгүн хууниң бээр 100 чылдыг тураскааткан на-им-рал байырлаан — болгар култура хуниери ССР-де эгелдөө.

ССР-де болгар култура хуниериниң киржикчилерин алдары дөш Кремльни Съездилер ордуунга ССР-ниң Култура министрствозу май 25-те хулаңгез алышкын тургустун.

БКП ТК-ның Политбюро ке-ңигүүгө кандалат, БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Дар-газын ооракчыла, Болга-рийниң Култура талазы-биле комитетиниң даргазы Г. По-рянов баштаан болгар деле-гация, БУР-лун ССР-де эл-

чин Д. Жула хулаңгез алыш-кыга барган. Совет таладан ол хулаңгез алышкыга СЭКП ТК-ның Политбюро кеңигүүгө кан-далат, ССР-ниң култура министри П. Н. Демичев, ССР-ниң дашкы херектер министри бири ооракчы-ны В. Ф. Малишев, чамдык күрүне болган хой-ниги организа-цияларын удузчулары, културалар болган эр-темин көсүк ажалдагылыг чорган.

Болгар ажалчы В. И. Ле-нинниң мавзолейинге чорал-ган болган венко чекек салган. Кремль ханазынын баарында 1-деңгелек солдаттыг хөрүгө-ге, Г. Димитровка турас-каалыг баарыга делегация чекетер салган. (СЭТА).

Анжы-бүрү
МЕДЭЭЛЕР

ЭКИ ЧАҢЧЫЛДАР

Хостуг үе шакты көгүлү болгаш солун эртерин бистин Күр-чөр суурда чаңчыл апарган. Суурда хүй-ниити организацилалар план-наттыгын график буу-гаар боттарының шилип алганы темалык кеңеш-лерин эртерин турар.

Мичанга даштанар хуниун бүүүзүмде Күктү-ра бажыныга коллективтерин чогадыкчы суу-биле кешаларын эртерин турары чонуну сонуургалын көдүргөн. Ук кешаларга шилтинген темаларга хамаарыштыр конкурстарын организациал турары кэрүштүг. Конкурстун тилекчилерин мактан, шаң-паар талзы-биле ажыдып жюри кешгүннери төдара-лыт турар. Кешаларын эртерин бүдүн коллектив харыялан турар уку-руцан алыну-туру солун ошпанын, көргүзүлгө эртерин көрүштүг. Ол чеп. Ий-чангыс кешаларын чогадыкчы ажыдып-дан хүйнү сүмөжип бел-беткем ажы-хараа солун боол турары ыла.

3. ТЕЖИТ.

МЕРГЕЖИЛДИ
АНЫЯКТАРГА

Тускай эртемниг ки-ми бүүрү мергежилде-рин чамыттарын бот-тары тып, арга-дуржу-лазын байлашкылары чөпчөтүг. Амгы үе-ниң чаа техниказын ха-ны шигээткен туудум, кижилерин эртем-билин бедир, амгылар-чурт-тага, ажил-иш сайы-раар. Ошанчаан амы-лынга бердинген, чо-нунга дуураарг кими-лер хундунткелди чаап-алыр.

Ындыларын чоң бо-ла сактып, чугаалашкан өр-ар. Оларын бирээниг Кы-зылдын №1 ХПУ-ну дуржулагы бажыны К. А. Ховалыгын алап болур. Эртен чылап ол 36 су-гуула доостурган. Олар калак билгитин тракто-рист-машинини шыла-лазын холга алган. Ол эртерин келген кешалар-ын солун, утка-шыны бе-дик. Бо чалын 36 сургуул практикаже үнүп, тарыл-ган организациал доозар-га иделейкип кирген ту-рар. Ким-өөд Азыраны-онч тускай мергежилде-кадрларын белеткежирне-биче азе үлүү кирип чо-руур.

1981-1982 өөредилге чымына «Большинство» со-хохтун түвөгө №1 ХПУ-ну салырын адыткан. Ында 30 хире сургуул өө-ренип турар. Ол салырын организациаларга сох-хохтун дирекцияны, ажилын, комсомол комитеттери, пар-тия организациалар бол-ган кезде Совет чалгыс де-мин каткан. Аныктар өөредил-геде дооскан, соххохуна азылап, амгы үеини тех-никазын башкаарлар.

Ш. ДУВЕНДЕЙ.

Чөөн-Хемчик район.

ХАРЫЗААЛЫГ

Мерен ортумак шхо-зын өөреникчилери төрзөн соххохунун мал-чыныры-биле быжыг харызаалыг. Кыжын 15 тонна шивн буудум белеткээч, соххохна ду-жааган.

Бо шефе 9-дэ, «б» класстарын өөреникчилери иделейкип киришкен. Суб-ботикте 60 ажил өөреник-чи малчынар Хөмчелэр Ургеди, Рая Дулгу, Махалт Садн оларын кажалалары-ны көргөжүн хоорун бер-генер. Борта 7-8 клас-сарын өөреникчилери ор-ганизациал азылап. Мал-чынар өөреникчилерге өө-рүп четтиргени илереткен-пер.

4. САДИ.

Эрзин район.

СЛЁТКА УЖУРАШКАН...

Репортаж

Май — частый, бугу амы-лыг үнүш-бодустун өтүп, дикрин, чечектедириниң үөш. Бо чак аракы Монгу-Тайга-ны Мугур-Аксы ортумак шхо-лазын бажылар, ажил-чынар, өөреникчилер коллективтериниң амыралына со-лун болушкуннар-биле бай-лак болган. Чер-чөр Совет-теринге ам болур согулдарга район болган Каргы юзе-Советтериниң депутаттарын-ка кандидаттарына ажилга болган хөй-ниитиниң даала-ларына аге класстарын ке-ээде төлөткит бажыны, ком-мунист С. Т. Тондарын, эн-өөрүнө үлгүлөткит техник-тер ажилчыны кыс Е. Д. Достанын дөшкөдирге кол-лекция оору, чоргаларын турар. Ленинни комсомолдун XIX съездинге бистин шхо-лазын ажи өөредилгелг бол-ган чуркумуг, иделейкип хөй-ниитин өөреникчиле Н. Т. Тондарын делегатка сонгаан.

Арагалаашкын дээрте — ажил кылып шылар на-зымын үөшүнде кижилерин элекке өтүр, чурталган шхо-лазын аракы ушта шыгыткан арагычыларын үлгүлөткит кем-хараа, буураан өг-бүлөдөр — бо хире хоралык болур-дур.

Кызыл хоорайнын узе су-рууну контролалык чымына сонгалары реноталыг, үк-төт машина турутарга, он силег хөптүг уругу солдат-тар үндүрүн келген.

ӨӨРЕНИРИНЧЕ ЧАЛАП ТУР

КРАСНОЯРСКИЙ ПОЛИ-ТЕХНИКТИН ИНСТИТУ-ТУН КЫЗЫЛДА ФИЛИАЛ-НЫ СТУДЕНТТЕРИ ХУДЭП АЛЫРЫН ЧАЛАП ТУР

Филалдык хуудуску, ке-нон болган бот-өөредилге салбырларыны 1-ги курсу-нун дарааында тускай мер-гежилдерни студенттерин хуудон алыр.

АВТОТРАНСПОРТ ФА-КУЛЬТЕДИНИН — «Авто-мобилдер болган автомобиль ажил-агыны» тускай өртемге:

ТУДУР ФАКУЛЬТЕДИНИН — «Удустур болган хамааты туудур тускай өртемге:

БИЛДИРИШКИНИН — «Авто-мобилдер болган автомобиль ажил-агыны» тускай өртемге:

ТУДУР ФАКУЛЬТЕДИНИН — «Удустур болган хамааты туудур тускай өртемге өөренип ала болур.

Билдирешкинир хуудон алырыны болган кирериниз шылгалдарыны хууаала-ры:

Тыванын кезде ажил-агы техниккуму 1982-1983 өөредилге чымына бот-өөредилге болган хуудуску салбырларга сургуулар хуудон алыры чалап тур.

Өөренири хууаалары: Хуудуску салбырны дараа-ында тускай мергежилдерге агрономия, зоотехния, ветеринария (10 класс союда) 2 чыл 6 ай; ветеринария (8 класс союда) — 3 чыл 6 ай; көздө ажил-агыны механализация (8 класс союда) — 3 чыл 10 ай; бухгалтер учуру (көздө ажил-агыны бүүдүлгө, дөригө) (8 класс союда) — 2 чыл 10 ай.

Бот-өөредилгенин салбыры-ны дарааында тускай мер-гежилдерге — агрономия (8 класс союда) — 4 чыл 6 ай; агрономия болган зоотехния (10 класс союда) — 2 чыл 6 ай;

бухгалтер учуру (8 класс союда) — 3 чыл 9 ай; бухгалтер учуру (10 класс союда) — 1 чыл 10 ай; көздө ажил-агыны механализация (10 класс союда) — 2 чыл 11 ай; көздө ажил-агыны механализация (8 класс союда) — 4 чыл 11 ай.

Техниккуму СССР-ниң эр-терожон хамаатыларын ху-дзон алыр. Шуут юзе өө-рүп салбырларга 30 хар чөдир.

Классстан дөшкөп үлгөп, ажил-агына хуудустарын арааында дөң эрестит тываларын на-цонап омыктып. Ол-а, класстың өөреникчилериниң «Ан-нок хөмдө чалын назын байырлы» деп бедик идея-лыг, чогаал-хөгжүмүг комп-оцияны алдарыккан. Эвелез республиканын өң-баазын чечек ишпаш, онгага ову-ршчылар еске-даа класстар-нын дериттинген идик-хөви-ден, ыры-шүлүгдөн, тапчы-самыдан тодаргай илерен турган. Оортан чүткө совет патриотизмин азе, харын пролетариян интернацио-нализмин иле демдөн көрүп билги ап болурун жюри ү-лөткөн.

Чуртунуң пионер организациалының 60 харлаа хууду байырлап ишпачи көргөн. Суурун стадиону СССР-нин.

ЭЗИРИК, ШОШ КЫЛГАШ...

Ол кымга? Кызылдын да-ларын өөредилге-бүүдүлгө комбинатына өөренишпаш, ажилдан турган. 1963 чылда турттугун. ВЛКСМ кежи-гүнү Лориса Стахановна Куулар болган. Оон буга сал-дыкта олура берген тыла-лааны арагалаашкында бол-ган. Оон характеристикада, 1981 чылда 30 прогуд кылган, ажилга кызымакый азе деп билээ.

Оон кыай судка илерези болза, ол анык уруг нешенин ортектиг сүм-ени үлгөп көрбөй келген. Даарып комбинаттын ажи-нашкыларын комсомол ор-ганизацияны Кууларын азе кижилер талзы-биле хөм-чөт алаан.

1982 чылдын январь 21-де, 20 шаа үөшүнде Лориса Ста-хановна Кууларын куудумчу-га эзирек чорда кылынып ажилдашкылар тууш ал-ган, эзиректер сергидер чө-гө акеккен. База ол-а дүне 1981 чылда турттугун, Бай-Хантык кижиле эмел-деге санитаркалп ажилдан турган. Ында Коопсезовна Бадаавай, 1956 чылда турт-тугун, ВЛКСМ кежигүн, №48 туудур өргөлтөгө ма-ларалп ажилдан турган. Лю-

Суд залында

бось Сугейковна Тююж оларын хоорайга эзирек чор-да база кылынып ажилдаш-кылар эзиректер сергидер чө-гө акеккен. Ол үш уругу-ну чалгыс өргөлтө чыгырып каан. Куулар биле Бадаавай эзирек эке Төлөтүг эмел-деп эткен турган, он ишти-ни хөви Куулар хуулап ал-ган. Ол дөң Л. С. Куулар 3 чылда хосталык кыла-рып иштеткен.

Б. ЮРСОВ.

17 класс дооскаптар — литер-тура (ингалам) болган шхо-лазы (аас-биле).

8-10 класстар дооскан бол-ган документаларда чүдө-дө ажилдашкыларын өөрени-ниң шылгалдарына чөккө ху-дзон алыр.

Кирериниң дутайында бил-дирешкини техникум ажил-агына алыр болган алаа ишпаш алган факультетин, тускай мергежилди айттып, сөөктө ажилдашкыларын сүм-ени турар характеристика-зын коожар. Ол документте бүүдүлгө чөригн ухуруту-чуу, партия органи-зациянын секретары азы проффелде организациал-зын дарааы, ишти ажил-агына дооскучуларынын каарактеристиказын — шхолазын директору, клас-с удустуруу азы комсомол ор-ганизациянын секретары азы салды удустуруу ортумак билиг дутайында документте бүүдүлгө — ортумак тускай өөредилге чөригн доозун ту-рарлар — даппон (демекте-ри билиш) азы фото-чү-рүк (3х3 см. хемчээлгө), күш-ажыл дөшкөпкел ушта би-жылге, эмчя шымылааы (№286 майык дугаар), СССР-ниң Ченектин Күм-белден талашкан дөшкөпкел-ларга көбөрткөн команди-лде дөшкөпкел хөмчөрткөн тизе килерге алаа азе.

Паспорту болган терги билиш институтунын ишпаш турарлар боттары көргөдө Удусте айттыгын тог-менттерини компаш билди-рилканын чорутар азеде: 667001, Кызыл хоорай, Тыва АССР, Рабочая куудумчунун №4 бажы.

ХУДЭП АЛЫШКЫН КОМИССИЯНЫ

«Техникумун АДРЕЗИ: Кызыл хоорай, Ленин куудум-чунун 5 аугаар бажыны. Телефоннар: №2-36-04, 2-55-83, 2-43-09.

МОСКВА. Күрүенин чурала уран чүдүлгүн А. С. Пуш-кин ажил музейин бистин чүдүлгүн эң улуз башбушаан. Эрмитажтын союда ийги терин эзеп турар.

Бүрүгү Експонат уран чүдүлгө көргөжөн коллекциялар делегейге сурагалаа. Бүрүгү делегейин Ортаакы өөстө-рини база Түргүзүмүнүң үөшүнү скульптураларын уауна хөй-ае чүдүлгү билги алырыга дуулаар. Бистин эрага че-дир I-IV түс чылдарын эгезөөт XX түс чылдынга чөдир чүдүлгүлөрүн хөй салгы ажыларын көрүтүлгөдөри со-гуурга хөйишкылар. Ында Италияны, Индерландылар-ын, Германияны, Фландрияны, Англияны, Испанияны, Францияны болган Американы Каттыккан Штаттарын чурала мастерлериниң үш муш ажил кайгамчы ажыларга бар.

Дашкыны уран чүдүлгүн музейин Москвага ажылар дугай-ында бодол депшилгелг орус ителгилгелг XIX түс чыл-дын бирги чартында-ла тыттып келген.

Ол болушкунун союда хөй-ниитиниң калбак шхо-лазын күштелп, музей бажыны тударыга ажил-агыны чылдааы эгездөн. Ол чагай хөкөсти сурагыл эртемден, бүрүгү филология бажыны, Москва университетиниң про-ФУРКА: Италияны XVIII түс чылдагы уран чүдүлгүн азыла.

В. САВОСТЬЯНОВ биле Н. МАЛЫШЕВТИН фотоу. СЭТА-нын фотохроникамы.

Интернационалчы найырал

ажи-агына Моол Арат Рес-публиканын күрүө турктары-биле шигемтегит, ийи кола, төрөз чурттарыны пионер-терин болган шхолазын ажи-агына чачыл болган сүдүлгүн эгездөн ол. Эң-найыралдык биче чаштыр болган шхо-лазын оюн, компет көрүтүлгөдөри тыва, орус, моол чылдарга диниреп, чангылашын тур-ла, ажи-агына Чехословакияга бүүдүлгө, «Л-410» деп самолёт ийи чүдүлгүн чалын назын агаарга сөзүгүтөдөп, бедик-сүмүр Ак-Баштын болган менч-хоралы Монгу-Тайга-ны оларга харалып, чоргаар ужулчу турган.

Ол биче ортумак, эзөөдө на-зылгы совет-моол шхолазын чуртунуң көрүтүлгөдөри ийи чүдүлгүн чалын назын агаарга сөзүгүтөдөп, бедик-сүмүр Ак-Баштын болган менч-хоралы Монгу-Тайга-ны оларга харалып, чоргаар ужулчу турган.

Ол биче ортумак, эзөөдө на-зылгы совет-моол шхолазын чуртунуң көрүтүлгөдөри ийи чүдүлгүн чалын назын агаарга сөзүгүтөдөп, бедик-сүмүр Ак-Баштын болган менч-хоралы Монгу-Тайга-ны оларга харалып, чоргаар ужулчу турган.

М. САЛЧАК, бажы.

Суд залында

бось Сугейковна Тююж оларын хоорайга эзирек чор-да база кылынып ажилдаш-кылар эзиректер сергидер чө-гө акеккен. Ол үш уругу-ну чалгыс өргөлтө чыгырып каан. Куулар биле Бадаавай эзирек эке Төлөтүг эмел-деп эткен турган, он ишти-ни хөви Куулар хуулап ал-ган. Ол дөң Л. С. Куулар 3 чылда хосталык кыла-рып иштеткен.

Б. ЮРСОВ.

телевидение

МАП 27-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртеги гимнастика. 8.55 — «Хары-лаар, горинстер» 9.40 — «Хлебниң аманы». Хөй се-рлягы уран-чечен фил-м. Укуу филм. «Хлеб бо-лаш кижилер» 10.55 — Буу-руте гимнастика. 11.25 — Мелодер. 11.30 — 11.45 — Чансар. 11.45 — Мелодер. 11.45 — СССР-ниң тургустун-гаанын 60 чылдыга. «Чангыс өг-бүлөдө». Документалдыг телефилмдер программалы: «Алматыга», «Орус дил кы-чээл». 15.15 — «Орленок» теле-студиянын компет азы. 16.20 — «Аларанын черин-де». Воронеж областын көдө шхолазын директору А. М. Ивановтун дугайында теле-очерк. «СССР-ниң улузун бажылары» деп пикадел. СССР-ниң чырымын иш-пасты М. А. Прокофьев эге сөз чугаалар. 17.20 — «Шы-дыраа шхолазы». Эгелен чо-руулар класи. Дамчылаа-ны спорт мастери Б. С. Ша-пни чорутар. 17.50 — «Мал-типпарнын дөшкөпкел уни-верситети». 18.20 — «Серб-кытта байыр». Музыфильм.

КЫЗЫЛДАН
18.30 — Телемелдер.
МОСКВАДАН
18.45 — Бөгүн делегейде. 19.00 — «Баш ажилдашкы-га». Тележурнал. 19.15 — «Хлебниң аманы». Хөй се-рлягы уран-чечен фил-м. Дөртүк филм. «Ала-чурт хөв». 21.00 — «Уе». Инфор-мастыг программа. 21.35 — 23.05 — Спортту гимнастика СССР кубогу. Төпгөндө — «Бөгүн делегейде» деп үдү-рүлгө.

ИЙГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН
12.00 — Испан дил. 12.35 — «Али төв». Информастыг-публицистикалыг программа. 19.00 — А. С. Пушкин. «Харам чачын». Тележурнал. 19.15 — «Урал чүл кымы хамааркылы». Документалдыг филм.

МОСКВАДАН
20.00 — «Тамчыктын удур-чар чаштар». «Найырал эр-ти». 20.15 — СССР-ниң улуз-ту артын Б. Рузвельтун болган делегей коопуртары-нын лауреады Л. Тимофеева-нын көпөртү. 21.00 — «Уе». Информастыг программа. 21.35 — 23.20 — «Оон боду сурагылгө, уран-чечен фил-м.

Редактор В. С. ШАРАВНИ.

Агаар

Республикага бөгүн көкөр буудуттар. Чамдык чөргөдө дөшкөпкел чаштар. Согу-барын утушкыныгын хат-тын дүргөн секундла 9-14 метр чөдөр. Агаарын температу-разы дүвө 9-10 градус чылдыр, чамдык чөргөдө 0-5 градус соор, хууде 17-22 чамдык чөргөдө 7-12 градус чылдыр.

Кызыл

МАП 27-ДЕ
«НАПЫРАЛ»: «Айбөртөрг арааыга алу» 9.30, 11.20, 13.10, 16.50, 18.40, 21.10 ша-ктарда.
«ПИОНЕР»: «Алжанын со-нуургалы» 11.00, 12.40, 14.10, «Кавказ дагырыче ажи-чору» 9.30 шакта, «Шыла» 16.40, 18.30, 21.00 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Мэи мөңгө ыкшамы» 14.00, 17.00, 20.00 шактарда.
«ВОСТОК»: «Адыгы» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«ЧАПЫГ»: «Ас хөптө хө-рөк» 14.00, 17.00, 20.00 шактарда.
«ЕВНЕСИ»: «Ангар-18» 18.30, 20.30 шактарда.

Редакцияның адреси:

670000. Кызыл. Шетянкы болган Кравченко куудумчу бажы №3 ГЕЛФОННАРЫ: Редакторун 2-24-63, редакторун оралакчыларыны 2-35-24, 2-23-54, харысаалдыг секретарыны 2-23-35, секретарыны 2-23-35, партия-а амыралы болган совет тургуул калдыгыны 2-23-75, куудумчу калдыгыны 2-23-54, кызыл ажил-агыны калдыгыны 2-21-47, үдөтүр калдыгыны 2-11-75, агаар калдыгыны 2-20-60, корреспондтарыны 2-27-41, бухгалтерияны 2-12-45, салгы калдыкы барыла 2-32-75 телефонге долгаар.

Чамы №97

СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП УНЕР

ТС-00200